

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to republish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PÁTÁ SEKCE

VĚC VOKOUN proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 20728/05)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

3. července 2008

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.

Ve věci Vokoun proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení:

Peer Lorenzen, *předseda*,

Rait Maruste,

Karel Jungwiert,

Volodymyr Butkevych,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Mirjana Lazarova Trajkovska, *soudci*,

a Claudia Westerdiek, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 10. června 2008,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat výše uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 20728/05) směřující proti České republice, kterou dne 26. května 2005 podal k Soudu občan České republiky pan Antonín Vokoun („stěžovatel“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele zastupuje pan J. Čapek, advokát zapsaný v seznamu advokátů České advokátní komory. Českou vládu („vláda“) zastupuje její zmocněnec, pan V. A. Schorm.

3. Stěžovatel zejména namítá, že mu Ústavní soud neposkytl stanovisko Nejvyššího soudu zmiňované v jeho rozhodnutí ze dne 21. prosince 2004, a že jej tak připravil o možnost se k němu vyjádřit.

4. Dne 20. března 2007 Soud prohlásil stížnost za částečně přijatelnou a rozhodl se uvědomit vládu o námitce týkající se spravedlivosti řízení před Ústavním soudem. S odvoláním na ustanovení článku 29 odst. 3 Úmluvy Soud rozhodl, že přijatelnost a odůvodněnost stížnosti budou projednány současně.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

5. Stěžovatel se narodil v roce 1939, bydliště má v Bělé pod Bezdězem.

6. V březnu roku 2002 podal stěžovatel k Obvodnímu soudu pro Prahu 5 žalobu na určení vlastnického práva k nemovitým věcem. Rozsudkem ze dne 17. října 2002 byla žaloba zamítnuta. Dne 14. února 2003 byl tento rozsudek potvrzen Městským soudem v Praze.

7. Stěžovatel podal proti rozsudku městského soudu dovolání s odůvodněním, že se jedná o otázku po právní stránce zásadního významu.

8. Nejvyšší soud dne 16. října 2003 stěžovatelovo dovolání odmítl s tím, že žádný z důvodů pro vyslovení přípustnosti podle § 237 odst. 1 písm. a), b) a c) občanského soudního řádu není v daném případě použitelný, mimo jiné proto, že napadené rozhodnutí není po

právní stránce zásadního významu. S odkazem na § 243c odst. 2 občanského soudního řádu soud své rozhodnutí dále neodůvodnil.

9. Dne 18. prosince 2003 stěžovatel napadl rozhodnutí Nejvyššího soudu ústavní stížností. Zejména s odvoláním na právo na spravedlivý proces zaručené v článku 6 odst. 1 Úmluvy namítal nedostatek odůvodnění tohoto rozhodnutí.

10. Na základě výzvy Ústavního soudu se příslušný soudce Nejvyššího soudu dne 10. února 2004 vyjádřil k podané ústavní stížnosti. Uvedl, že s ohledem na § 243c odst. 2 občanského soudního řádu bylo rozhodnutí ze dne 16. října 2003 vydáno v situaci, kdy se rozsudek odvolacího soudu zakládal zejména na skutkových okolnostech; proto jej nebylo možné považovat za rozhodnutí mající po právní stránce zásadní význam. Toto stanovisko Nejvyššího soudu nebylo stěžovateli poskytnuto.

11. Ústavní soud rozhodnutím ze dne 21. prosince 2004 ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost. Ústavní soud uvedl, že stěžovatel před ním nenapadal rozhodnutí vydaná soudy nižších stupňů, nýbrž pouze rozhodnutí Nejvyššího soudu. Jediným důvodem, proč mělo být toto rozhodnutí podle stěžovatele v rozporu s Ústavou, byl nedostatek odůvodnění. Za tohoto stavu Ústavní soud dospěl k názoru, že případné zrušení rozhodnutí Nejvyššího soudu by bylo opatřením ryze formalistickým, protože ústavnost má být chápána v materiálním a nikoli formálním smyslu. Takové zrušovací rozhodnutí by totiž nemělo žádný vliv na povahu rozsudku vydaného v odvolacím řízení, který dle Nejvyššího soudu vycházel ze skutkových okolností; nebylo ani možné očekávat, že Nejvyšší soud změní svůj závěr. Nakonec bylo konstatováno, že Nejvyšší soud ve svém stanovisku předloženém Ústavnímu soudu poskytl ve skutečnosti dodatečné odůvodnění svého rozhodnutí nejen ve vztahu k Ústavnímu soudu, ale také ve vztahu ke stěžovateli.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

12. Příslušná vnitrostátní zákonná ustanovení jsou z podstatné části popsána v rozsudku *Milatová a ostatní proti České republice* (č. 61811/00, § 39-44, ESLP 2005-V (výňatky)).

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

13. Stěžovatel namítá, že mu Ústavní soud neposkytl stanovisko druhého účastníka řízení, tj. Nejvyššího soudu, a že tak byl připraven o možnost se k němu vyjádřit. V tomto ohledu se odvolává na článek 6 odst. 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...)“

A. K přijatelnosti

14. Vláda vznáší námitku neslučitelnosti *ratione materiae*, přičemž tvrdí, že řízení o ústavní stížnosti je svou povahou řízením o „právním prostředku nápravy“ ve smyslu článku 13 Úmluvy, a musí být proto posuzováno z hlediska tohoto ustanovení. Vláda v tomto ohledu odkazuje na své argumenty a na argumenty slovenské vlády ve věci *Soffer proti České republice* (č. 31419/04, § 19-23, 25-28, 8. listopad 2007).

15. Dle názoru stěžovatele není namístě přehodnocovat ustálenou judikaturu Soudu, podle níž je článek 6 aplikovatelný na řízení před českým Ústavním soudem tehdy, je-li tu souvislost s občanskými právy nebo závazky. Podle něj je to jediný prostředek, jak účastníkům řízení zaručit právo na spravedlivý proces před Ústavním soudem.

16. Soud připomíná, že v rozsudku *Soffer* (viz výše, § 31-32) potvrdil zásady vyplývající ze své judikatury, podle nichž se článek 6 uplatní, jestliže výsledek řízení může mít vliv na to, jak dopadne spor před obecnými soudy, je-li v pravomoci příslušného soudu konstatované porušení napravit.

17. V projednávané věci stěžovatel před Ústavním soudem uplatnil námitku týkající se práva zaručeného článkem 6 odst. 1 Úmluvy, a sice práva na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí. Je třeba podotknout, že mu vnitrostátní právo v této oblasti poskytovalo přístup k Ústavnímu soudu, který byl příslušný ke zjednání nápravy tvrzeného porušení; již na první pohled by tedy bylo nelogické, kdyby se článek 6 neměl na dotyčné řízení vztahovat. Podání ústavní stížnosti bylo ostatně nezbytné k tomu, aby Soud potvrdil, že vnitrostátní právní prostředky byly vyčerpány, a aby projednal odůvodněnost této námítky (která byla dne 20. března 2007 prohlášena za zjevně neopodstatněnou).

18. V daném případě nelze vyloučit, že kdyby se Ústavní soud ztotožnil s argumentem stěžovatele ohledně nedostatku odůvodnění rozhodnutí ze dne 16. října 2003 a kdyby případně další odůvodnění poskytnuté Nejvyšším soudem považoval za irrelevantní, dovolání stěžovatele by nakonec mohlo být prohlášeno za přípustné a důvodné. Za tohoto stavu by výsledek řízení o ústavní stížnosti mohl mít vliv na to, jak dopadne spor o vlastnické právo stěžovatele projednávaný před soudy nižších stupňů (viz, *mutatis mutandis*, *Levages Prestations Services proti Francii*, rozsudek ze dne 23. října 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-V, § 36).

19. Z praxe Ústavního soudu týkající se případů podobných tomuto (například nálezy sp. zn. IV. ÚS 582/02, III. ÚS 289/04 a III. ÚS 202/05) krom toho vyplývá, že když návrhatel svou ústavní stížností napadá nejen rozhodnutí Nejvyššího soudu, ale také rozhodnutí soudů nižších stupňů, a Ústavní soud přitom pokládá odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu za nedostatečné nebo svévolné, často uplatňuje zásadu „minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti orgánů veřejné moci“. V důsledku toho rozhodne pouze o zrušení rozhodnutí Nejvyššího soudu s tím, že rozhodnutí soudů nižších stupňů případně přezkoumá (na základě další ústavní stížnosti) až poté, co Nejvyšší soud, který má za úkol sjednocovat judikaturu, řádně rozhodne o předmětném dovolání.

20. Vzhledem k tomu, že článek 6 odst. 1 se na projednávaný případ uplatní, stěžovatel tedy měl v zásadě mít před Ústavním soudem právo na spravedlivý proces.

B. K odůvodněnosti

21. Vláda má za to, že Soud při výkladu zásady kontradiktornosti ve věcech *Milatová a ostatní proti České republice* (viz výše) a *Mareš proti České republice* (č. 1414/03, 26. říjen 2006) zaujal značně formalistický přístup, který byl nicméně do jisté míry prolomen v rozsudku *Verdú Verdú proti Španělsku* (č. 43432/02, 15. únor 2007). Dle vlády by Soud neměl při aplikaci principu kontradiktornosti postupovat absolutisticky, a naopak by měl zohlednit otázku, nakolik se lze reálně domnívat, že nemožnost stěžovatele vyjádřit se k určitému důkazu nebo stanovisku účastníka řízení mohla mít nějaký relevantní vliv na dané rozhodnutí. Ačkoli je třeba dbát na respektování procesních práv účastníků řízení, nelze tak činit bez jakéhokoli zřetele na zájem na účinném fungování soudního systému, a tedy na řádném výkonu spravedlnosti. Poněkud flexibilnější přístup, jako například v rozsudku *Verdú Verdú* (viz výše), by tak lépe vystihoval rovnováhu, kterou je nutno zachovávat mezi těmito dvěma

aspekty, a Soud by měl vnitrostátním soudům, zejména jde-li o nejvyšší soudní instance, ponechat určitý prostor pro vlastní uvážení při hledání této rovnováhy.

22. K danému případu vláda podotýká, že zamítnutím námitky nedostatku odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu pro zjevnou neopodstatněnost Soud svým způsobem aproboval jak postup Nejvyššího soudu, tak následné rozhodnutí Ústavního soudu. Lze si tedy jen stěží představit, že by za takovýchto okolností mohl Soud dospět k závěru, že v řízení o stěžovatelově ústavní stížnosti nebyly splněny požadavky na spravedlivost. Dle názoru vlády by konstatování porušení Úmluvy v daném případě představovalo totální popření principu, podle kterého Úmluva poskytuje ochranu právům konkrétním a účinným, nikoli čistě teoretickým a iluzorním.

23. Vláda se konečně domnívá, že rozhodnutí Nejvyššího soudu není zcela proutdůvodnění a že jeho případné zrušení Ústavním soudem by bylo velmi formalistické vzhledem k tomu, že stěžovatel v ústavní stížnosti nijak nenapadal závěr o tom, že tu chybí po právní stránce zásadní význam.

24. Stěžovatel uvádí, že Nejvyšší soud ve svém stanovisku předloženém Ústavnímu soudu poskytl dodatečné odůvodnění svého rozhodnutí; cílem tohoto stanoviska tedy bezpochyby bylo ovlivnit Ústavní soud, jinak by je Nejvyšší soud nebyl vypracoval, protože k tomu nebyl povinen. Z rozhodnutí ze dne 21. prosince 2004 mimoto jasně vyplývá, že Ústavní soud vycházel pouze z obsahu tohoto stanoviska, které tedy v jeho rozhodovacím procesu hrálo významnou roli. Stěžovatel tvrdí, že kdyby měl možnost se k tomuto stanovisku vyjádřit, mohl by vyvrátit argumenty Nejvyššího soudu, a přesvědčit tak Ústavní soud, že zrušení rozhodnutí Nejvyššího soudu není formalistickým opatřením; mohl by tedy Ústavní soud přimět, aby rozhodl v jeho prospěch. Stěžovatel se totiž domnívá, že § 243c odst. 2 občanského soudního řádu, který byl později zrušen, Nejvyššímu soudu umožňoval vyslovit nepřipustnost i takových dovolání, která by za nepřipustná prohlášena nebyla, kdyby bývalo nutné toto rozhodnutí odůvodnit. V této souvislosti uvádí, že podobné dovolání, které podal po zrušení výše uvedeného ustanovení, bylo prohlášeno za přípustné.

25. Dle judikatury Soudu koncept spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle kterého účastníci musí mít příležitost nejen předložit veškeré skutečnosti nutné k tomu, aby obhájili své nároky, ale také musí být seznámeni s každým podáním nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit (viz z mnoha dalších *Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, rozsudek ze dne 18. února 1997, *Sbírka* 1997-I, § 24; *Krčmář a ostatní proti České republice*, č. 35376/97, § 40, 3. březen 2000). Vzhledem k tomu, že smyslem článku 6 odst. 1 je především ochrana zájmů účastníků řízení a zájmu na řádném výkonu spravedlnosti, Soud poznamenává, že tu jde zejména o důvěru subjektů ve fungování soudního systému a tato důvěra se zakládá mimo jiné na jistotě dotyčného, že měl možnost vyjádřit se ke všem písemnostem ve spisu (*Ziegler proti Švýcarsku*, č. 33499/96, § 38, 21. únor 2002).

26. Pravdou je, jak to zdůrazňuje vláda, že právo na kontradiktorní řízení nemá absolutní charakter a jeho rozsah se může lišit zejména v závislosti na zvlátnostech daného řízení. V některých případech, jejichž okolnosti byly velmi specifické, totiž Soud dospěl k názoru, že neposkytnutí určité písemnosti v rámci řízení a nemožnost stěžovatele se k ní vyjádřit nebyly v rozporu se zásadou spravedlivého procesu, neboť měl za to, že taková možnost by neměla vliv na výsledek sporu nebo že zvolené právní řešení nedávalo žádný prostor pro další diskusi (*Stepinska proti Francii*, č. 1814/02, 15. červen 2004; *Verdú Verdú*, viz výše).

27. Soud je nicméně toho názoru, že takové okolnosti v projednávané věci nenastaly a že je třeba tuto stížnost odlišit od rozsudku ve věci *Verdú Verdú*, na nějž se odvolává vláda. V posledně uvedené věci podalo státní zastupitelství proti stěžovateli odvolání, které mu bylo

poskytnuto k vyjádření; jediným podkladem, s nímž nebyl seznámen, byl návrh poškozeného na přistoupení do odvolacího řízení. Naproti tomu je třeba podotknout, že pan Vokoun v daném případě vystupoval v postavení „navrhovatele“, který podal ústavní stížnost proti rozhodnutí Nejvyššího soudu, k níž se tento soud vyjádřil. Soud se dále domnívá, že stanovisko tohoto soudu nelze považovat za nadbytečné, když i Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 21. prosince 2004 dospěl k názoru, že Nejvyšší soud tak poskytl „dodatečné odůvodnění svého rozhodnutí nejen ve vztahu k Ústavnímu soudu, ale také ve vztahu ke stěžovateli“. Za tohoto stavu nelze vyslovit závěr, že stanovisko předložené Nejvyšším soudem nemělo žádný vliv na rozhodování Ústavního soudu.

28. Pokud jde o argumentaci vlády, že Soud svým způsobem aproboval postup Nejvyššího soudu, který stěžovatel napadal před Ústavním soudem, Soud uvádí, že právo seznámit se s každým důkazem nebo stanoviskem předloženým soudci za účelem ovlivnění jeho rozhodování a právo se k němu vyjádřit nelze omezit pouze na ty případy, kdy dotčené řízení vyznívá ve prospěch stěžovatele.

29. Soud se tedy domnívá, že k tomu, aby právo na spravedlivý proces bylo dodrženo, zejména z hlediska zásady kontradiktornosti, měl mít stěžovatel možnost vyjádřit se ke stanovisku Nejvyššího soudu či přinejmenším o něm měl být uvědomen, aby se případně mohl rozhodnout, zda se k němu vyjádří (viz, *mutatis mutandis*, *Asnar proti Francii* (č. 2), č. 12316/ /04, § 28, 18. říjen 2007). Tato možnost mu však nebyla poskytnuta.

K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

30. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

31. Stěžovatel se domnívá, že utrpěl ztrátu šancí, a požaduje náhradu hmotné škody ve výši 437 410 Kč, tj. přibližně 17 491 €, která má odpovídat hodnotě majetku, který byl předmětem řízení před obecnými soudy.

Rovněž požaduje náhradu morální újmy ve výši 1 000 000 Kč (39 988 €) v souvislosti s porušením článku 6 ze strany Ústavního soudu.

32. Vláda namítá, že mezi hmotnou škodou, která měla stěžovateli vzniknout, a tvrzeným porušením článku 6 odst. 1 není žádná příčinná souvislost. S odkazem na judikaturu Soudu v podobných českých případech se vláda domnívá, že závěr o porušení Úmluvy by představoval dostatečné zadostiučinění.

33. Soud neshledává žádnou příčinnou souvislost mezi porušením Úmluvy konstatovaným v projednávané věci a materiální škodou, která měla stěžovateli vzniknout; rovněž tak nemůže odhadovat, jak by řízení před Ústavním soudem dopadlo, kdyby požadavky článku 6 odst. 1 Úmluvy byly dodrženy. S ohledem na okolnosti případu Soud není s to potvrdit, že by stěžovatel utrpěl reálnou ztrátu šancí (viz výše, *mutatis mutandis*, *Milatová a ostatní proti České republice*, § 70). Proto je třeba nároky stěžovatele zamítnout potud, pokud se týkají údajné hmotné škody.

Pokud jde o morální újmu, Soud má za to, že byla dostatečně odčiněna závěrem o porušení Úmluvy, ke kterému dospěl.

B. Náklady řízení

34. Stěžovatel také požaduje částku 70 000 Kč (2 800 €) z titulu náhrady nákladů řízení vynaložených před Soudem, a to 50 000 Kč na odměnu za právní zastoupení a 20 000 Kč na předpokládané cestovní výlohy.

35. Vláda podotýká, že částka, kterou stěžovatel požaduje, je přemrštěná a že jeho nároky nejsou podloženy žádným relevantním dokladem.

36. Podle judikatury Soudu lze stěžovateli přiznat náhradu nákladů řízení, pouze pokud je prokázána jejich reálnost a nezbytnost a také účelnost vynaložené částky. Vzhledem k tomu, že v projednávané věci nebyl předložen žádný doklad, Soud z tohoto titulu stěžovateli nepřiznává žádnou částku.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* zbývající část stížnosti za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že závěr o porušení Úmluvy sám o sobě poskytuje dostatečné spravedlivé zadostiučinění za morální újmu, která stěžovateli vznikla;
4. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 3. července 2008 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Claudia Westerdiek
tajemnice

Peer Lorenzen
předseda